

REFORMACJA

Reformacja to ruch religijno-społeczny zapoczątkowany w Europie przez Marcina Lutra w XVI wieku. Ruch ten krytykował ówczesny kościół katolicki i domagał się zdecydowanych reform tej instytucji.

Marcin Luter

Martin Luther – Bilde: Lucas Cranach the Elder, Public domain, via Wikimedia Commons

W 1517 roku mnich niemiecki Marcin Luter ogłosił 95 tez potępiających praktykę sprzedaży odpustów w kościele katolickim. Odpust (avlat) w tym przypadku polegał na odkupieniu swoich win poprzez oddanie pieniędzy na kościół. Nie było więc mowy o żalu czy pokucie, gdyż wszystkie grzechy (synd) można było zadośćuczynić ofiarując pieniądze.

Luter krytykował również papieża (pave), który jego zdaniem wydawał za dużo pieniędzy m.in. na kościół św. Piotra w Rzymie. W rezultacie papież ekskomunikował Marcina Lutra, czyli wykluczył go z kościoła.

To był właśnie początek reformacji. Reformować (reformere) to znaczy zmienić, a Luter chciał zmienić kościół na lepszy. Miał on wielu wrogów, lecz księżę (fyrste) w północnych Niemczech chronił go i dzięki temu Luter mógł dalej pisać na temat zmian w kościele. Ponieważ papież nie chciał o nich słyszeć, Luter stworzył własny porządek kościelny, który stał się popularny w północnych Niemczech.

Istniało wiele różnic między religią katolicką a nauką, którą głosił Marcin Luter. Twierdził on, między innymi, że wszyscy ludzie są grzeszni, więc wystarczy wiara w Jezusa, by dostać się do nieba. Zniósł również klasztory (kloster), czczenie świętych oraz relikwii, czyli szczątków ciała osoby uznawanej za świętą lub rzeczy do niej należących. Uważał, że ludzie powinni słuchać i czytać słów Boga w języku, którym władają. W kościele katolickim Biblia była napisana po łacinie (latin), języku, który rozumieli jedynie księża (prest) i niewielu innych ludzi. Luter twierdził, że władzę nad kościołem w danym kraju powinien sprawować król.

W kościele katolickim księża, zakonnice (nonne) i zakonnicy (munk) żyli w celibacie, to znaczy nie mogli żyć w związku małżeńskim. Luter uważał, że to niedorzeczne i sam ożenił się z byłą zakonnica, Katarzyną von Bora, z którą miał sześcioro dzieci.

Duże znaczenie w czasach reformacji miało wynalezienie druku przez złotnika Jana Gutenberga ok. 1450 roku. Luter i jego zwolennicy mogli drukować wiele „ulotek” propagującymi nowe tezy religijne. Sztuka drukarstwa dotarła do Danii w 1482 roku, ale dopiero w 1643 roku zostały wydrukowane pierwsze książki w Norwegii.

Zwolennicy Marcina Lutra nazywali się protestantami, gdyż protestowali przeciwko władzom, które chciały zatrzymać nurt reformacji.

Niemcy leżały niedaleko krajów północnych, dlatego wkrótce nauka Lutra dotarła do mieszkańców Danii i Norwegii oraz Szwecji.

Jan Gutenberg – Unidentified painter , Public domain, via Wikimedia Commons

Reformacja w Danii i Norwegii

Król Fryderyk I, który był królem Danii i Norwegii, zmarł w 1533 roku. W Danii zebrali się najważniejsi szlachcice, by wybrać króla, lecz nie byli w tej sprawie zgodni. Dlatego też doszło do wybuchu wojny domowej. Syn Fryderyka I zwyciężył i został wybrany na króla w 1536 roku. Nowy król nazywał się Krystian III i zdecydował, że nauka Lutra zostanie przyjęta w Danii.

Gdy w Danii wybuchła wojna domowa (borgerkrig), w Norwegii rządziła rada królewska riksrådet, która sprawowała władzę razem z królem w czasie późnego średniowiecza. Do rady należeli ważniejsi szlachcice oraz wszyscy biskupi. Arcybiskup Nidaros (teraz Trondheim) był przewodniczącym, a w tym czasie był nim Olav Engelbretsson.

Arcybiskup Olav był zaniepokojony przyjęciem nauki Lutra w Danii. W przypadku, gdyby nauka została wprowadzona w Norwegii, kościół katolicki, którego był przywódcą, zostałby zniesiony. Dlatego zdecydował się walczyć. Jednak przegrał spór i musiał uciec z kraju w 1537 roku. Wkrótce duński król Krystian III wkroczył wraz z żołnierzami (soldat) do Norwegii i nowy król przyjął nauki Lutra.

W Norwegii większość księży mogło kontynuować swoją służbę, gdyż stali się luteranami, czyli zwolennikami Marcina Lutra i jego reformy w kościele katolickim. Jednak dla większości mieszkańców nowy porządek kościelny był obcy. Król zdecydował o usunięciu relikwii i obrazów świętych z kościołów, więc ludzie nie mieli prawa modlić się do Świętego Olafa albo Maryi. Relikwie Świętego Olafa i jego trumna została zniszczona i wysłana do Danii. Złoto i srebro z trumny zostało stopione na monety, które otrzymał król.

Król wzbogacił się też z innego powodu w czasie reformacji. Otrzymał mianowicie całą ziemię, którą posiadał kościół katolicki. Po reformacji król posiadał połowę ziemi w Norwegii.

Król Krystian III i duńska szlachta zdecydowała, że Norwegia nie będzie niezależnym państwem lecz tylko częścią Danii. Postanowili również, że norweska rada królewska zostanie zniesiona. Od tego czasu aż do 1814 roku w Norwegii rządził król duński i jego szlachta. Stolicą Danii-Norwegii została Kopenhaga. Norwedzy nazywają ten okres czasami duńskimi – dansketida.

Reformacja w Polsce

Jan Kalwin (John Calvin) - Museum Catharijneconvent, Public domain, via Wikimedia Commons

Nauki Marcina Lutra dotarły również do Polski, głównie na północy i zachodzie kraju. Idee te popierali mieszczaństwo z tych terenów, a szczególnie entuzjastycznie zostały one przyjęte przez zamieszkałych w miastach Niemców. Przyczyny zainteresowania nowym ruchem były podobne, jak w reszcie Europy: niezadowolenie ze kościoła katolickiego i jego stanu moralnego.

W okresie reformacji, oprócz luteranizmu, popularne stały się także inne ruchy protestanckie. Pośród szlachty posłuch zyskał kalwinizm, który rozprzestrzenił się głównie w Małopolsce i na Litwie (która w owym czasie była w unii z Polską). Kalwinizm powstał w Szwajcarii, a jego inicjatorem był Jan Kalwin. Z kalwinizmu wyodrębniła się kolejna wspólnota, arianie (zwani także braćmi polskimi lub antytrynitarzami), którzy za swe poglądy zostali wygani z Polski.

Ruchom protestanckim w Polsce brakowało poparcia króla i możnowładców. Dlatego też protestantyzm nigdy nie rozprzestrzenił się na większą skalę w tym kraju. Dominującym wyznaniem aż do czasów współczesnych pozostał kościół katolicki.

Pytania:

1. Co nazywamy reformacją?

.....
.....
.....

2. Kim był Marcin Luter?

.....
.....
.....

3. Co to są relikwie?

.....
.....
.....

4. Kim był Jan Gutenberg i czego dokonał?

.....
.....
.....

5. Wymień trzy wyznania protestanckie popularne w czasie reformacji w Polsce.

.....
.....
.....

Zadania:

1. Połącz z właściwą definicją:

REFORMOWAĆ	beżzenność duchownych
RELIKWIA	wykluczyć z kościoła
CELIBAT	szczątki lub rzeczy osoby uznanej za świętą
EKSKOMUNIKOWAĆ	odpuszczenie grzechów
ODPUST	wprowadzać zmiany, ulepszać

2. Wstaw wyrazy w odpowiednie zdania:

CELIBAT

LUTERANIE

JAN GUTENBERG

KALWINIZM

WOJNA DOMOWA

PAPIEŻ

PROTESTANCI

Głową kościoła katolickiego jest

..... został zapoczątkowany przez Jana Kalwina.

Wojna między obywatelami tego samego kraju to

Księża katoliccy zobowiązani są przestrzegać, czyli nie mogą się żenić.

Luteranie, kalwini i arianie to

..... to zwolennicy nauk Marcina Lutra.

..... wynalazł druk.

3. Połącz wyrazy:

AVLAT
FYRSTE
PAVE
SYND
KLOSTER
MUNK
LATIN
BORGERKRIG
NONNE
SOLDAT
PREST

grzech
ksiądz
klasztor
łacina
odpust
księżę
wojna domowa
papież
żołnierz
zakonnica
mnich

Źródło:

- Ivar Libæk, Øivind Stenersen, *Globus: Historie 7*, Cappelen, 1999
- <http://www.magazyn.ekumenizm.pl/content/article/20041209161417737.htm>
- http://historia.pgi.pl/w_polsce.html
- <http://portalwiedzy.onet.pl/34076,,,,reformacja,haslo.html>